

Jordbruksutskottets betänkande

1983/84:20

om vissa livsmedelspolitiska frågor (prop. 1983/84:76)

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet de förslag som har lagts fram i proposition 1983/84:76 om vissa livsmedelspolitiska frågor. I anslutning härtill behandlas nio motioner som väckts med anledning av propositionen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag rörande målen för livsmedelspolitiken och beträffande förlängning med ett år av rådande tidsanta investeringsstopp inom animalieproduktionen. I fråga om överläggningarna om prisregleringen för jordbruksprodukter för tiden efter den 30 juni 1984 anför utskottet att budgetmedel bör användas för ökade insatser till stöd till jordbruket i norra Sverige och hänvisar i denna fråga till kommande budgetbehandling. I övrigt biträder utskottet vad i propositionen förordats beträffande prisöverläggningarna.

Till betänkandet har fogats tre reservationer med yrkanden om avslag på propositionen i olika delar. Reservationerna avser målen för livsmedelspolitiken (m och c), systemet för jordbrukets kompensation för kostnadsökningar (m, c, och fp) samt investeringsförbudet inom animalieproduktionen (m och fp). I särskilda yttranden berörs frågan om uppräknings av Norrlandsstödet (m) och om återställande av livsmedelssubventionerna (vpk).

Propositionen

I proposition 1983/84:76 har regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. anta förslag till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä, dels ändring i samma lag,
2. godkänna vad i propositionen förordats om mål för livsmedelspolitiken,
3. godkänna vad i propositionen förordats beträffande överläggningarna om prisregleringen för jordbruksprodukter för tiden efter den 30 juni 1984.

I propositionen läggs fram förslag om övergripande mål för en samlad livsmedelspolitik. Vidare redovisas riktlinjer för överläggningarna om jordbruksprisregleringen för tiden efter den 30 juni 1984.

Huvudmålet för livsmedelspolitiken föreslås vara att trygga vår livsmedelsförsörjning såväl i fred som under avspärning och krig. Konsumenternas intresse av livsmedel av god kvalitet till rimliga priser föreslås bli ett med jordbrukarnas inkomstmål likställt delmål.

Det tillfälliga investeringsstoppet inom animalieproduktionen föreslås bli förlängt med ett år.

1 Riksdagen 1983/84. 16 saml. Nr 20

Rättelse: S. 19, rad 2 och i hemställen Står: 3 a Rättat till :3
under hemställen, rad 3 Står: a) att Rättat till: att

Lagförslaget

Lagförslaget är av följande lydelse.

Förslag till

Lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä, dels ändring i samma lag

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä, vilken gäller till utgången av juni månad 1984,

dels att lagen skall äga fortsatt giltighet till utgången av juni månad 1985,
dels att 1 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

För att motverka överskott inom jordbrukets animalieproduktion är nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä förbjuden intill utgången av juni månad 1984.

Föreslagen lydelse

1 §

För att motverka överskott inom jordbrukets animalieproduktion är nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä förbjuden intill utgången av juni månad 1985.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

Motioner

I motion 1983/84:271 av Agne Hansson och Gösta Andersson (båda c) yrkas

1. att riksdagen beslutar att med bifall till propositionen i denna del anta framlagt förslag angående lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot utbyggnad av vissa djurstallar,

2. att riksdagen beslutar att med avslag på propositionen i övriga delar fastställa att nu gällande riktlinjer för jordbrukspolitiken skall gälla oförändrade även fortsättningsvis.

I motion 1983/84:272 av Ulf Adelson m. fl. (m) yrkas att riksdagen avslår regeringens proposition 1983/84:76.

I motion 1983/84:274 av Börje Stensson m. fl. (fp) yrkas

1. att riksdagen godkänner vad som anförs i propositionen i fråga om målen för livsmedelspolitiken,

2. att riksdagen avslår vad som förordas beträffande överläggningarna om prisregleringen för jordbruksprodukter för tiden efter den 30 juni 1984,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det särskilda stödet till jordbruket i Norrland,

4. att riksdagen avslår förslaget om en förlängning av det tillfälliga investeringsstoppet inom animalieproduktionen.

I motion 1983/84:279 av Gunhild Bolander (c) yrkas att riksdagen beslutar att med avslag på propositionen i de delar som gäller mål för livsmedelspolitiken och överläggningar om prisregleringen för jordbruksprodukter fastställa, att nu gällande riktlinjer för jordbrukspolitiken skall gälla oförändrade även fortsättningsvis.

I motion 1983/84:280 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1–3),

1. att riksdagen beslutar avslå vad i propositionen anförts om förändring av riktlinjerna för jordbrukspolitiken,
2. att riksdagen beslutar avslå vad i propositionen anförts om principer för jordbruksprisregleringen,
3. att riksdagen beslutar avslå vad i propositionen anförts angående Norrlandsstödet.

I motion 1983/84:282 av Gunnel Jonäng och Gunnar Björk i Gävle (båda c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 3), att riksdagen beslutar att budgetmedel anvisas för återopade uppräknings (av Norrlandsstödet).

I motion 1983/84:283 av Martin Olsson m. fl. (c, m, vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 1), att riksdagen beträffande prisstödet till jordbruket i norra Sverige beslutar att prisstödet även i fortsättningen skall utgå av budgetmedel.

I motion 1983/84:284 av Åke Selberg m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att i de direktiv som lämnas inför överläggningarna om prisregleringen för jordbruksprodukter för tiden efter den 30 juni 1984 skall slås fast att 50 milj. kr. skall avsättas till särskilda insatser för jordbruket i norra Sverige.

I motion 1983/84:285 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna a) vad i motionen anförts om överläggningarna om prisregleringen av jordbruksprodukter för tiden efter den 30 juni 1984, b) vad i motionen anförts om återställande av livsmedelssubventionerna,
2. att riksdagen uttalar att även fortsättningsvis uppräknings av prisstödet till jordbruket i norra Sverige bör ske på hittillsvarande sätt och ej göras till en förhandlingsfråga.

Hearing, skrivelser m. m.

Chefen för statens jordbruksnämnd, generaldirektören Ingvar Lindström, och överdirektör Alf Wallin, lantbruksstyrelsen, har företrätt inför utskottet och lämnat vissa uppgifter om statligt stöd och inkomstomfördelningar inom

prisregleringen på jordbruksprodukter, m. m.

Till utskottet har vidare inkommit ett antal skrivelser i ärendet från olika jordbrukarorganisationer i Norrland m. fl. vari riktas starka invändningar mot propositionen främst i vad avser däri gjorda uttalanden om hänsynstagande till Norrlandsjordbrukets problem vid prisöverläggningarna.

Utskottet

Inför kommande överläggningar om priserna på jordbruksprodukter för tiden efter den 30 juni 1984 lägger regeringen i förevarande proposition fram förslag om övergripande mål för livsmedelspolitiken och förordar samtidigt vissa riktlinjer för överläggningarna. Vidare föreslås att giltighetstiden för rådande tillfälliga investeringsförbud inom animalieproduktionen förlängs med ett år. Förslagen bygger bl. a. på 1983 års livsmedelskommittés betänkande (Ds Jo 1983:10) Vissa jordbrukspolitiska förtursfrågor jämte däröver angivna remissutlåtanden. Utskottet får i ärendet anföra följande.

Målen för livsmedelspolitiken. Utgångspunkten för nu gällande jordbrukspolitik är enligt 1977 års riksdagsbeslut att landets naturliga resurser för jordbruksproduktion skall utnyttjas och att familjelantbruket skall vara den dominerande företagsformen. Ett huvudsyfte med jordbrukspolitik är att tillförsäkra dem som är sysselsatta inom jordbruket i alla delar av landet en ekonomisk och social standard som är likvärdig med den som jämförbara grupper uppnår (inkomstmålet). Detta skall särskilt beaktas vid prissättningen av jordbruksprodukterna. Vidare skall jordbrukspolitik ha till mål att tillgodose konsumenternas berättigade krav på säker tillgång till livsmedel av hög kvalitet till rimliga priser.

Rationaliseringspolitiken skall främja uppbyggandet och vidmakthållandet av effektiva familjeföretag. Rationaliseringspolitiken skall därutöver kunna användas för att uppnå andra från samhälls- och synpunkt angelägna mål, t. ex. tjäna som regionalpolitiskt instrument.

I den nu framlagda propositionen framhåller jordbruksministern att den utveckling som skett på det samhällsekonomiska området sedan riksdagen år 1977 fastställde de nu gällande riktlinjerna för jordbrukspolitik gör att denna jordbrukspolitik inte längre fungerar på det sätt som riksdagen förutsatte när beslutet fattades. Det var bl. a. mot denna bakgrund som regeringen fann det nödvändigt att göra en översyn av jordbrukspolitik. Samtidigt var det enligt regeringens mening alltmer angeläget att sätta in jordbrukspolitik i ett livsmedelspolitiskt perspektiv. Av denna anledning tillsattes 1983 års livsmedelskommitté.

Enligt jordbruksministerns mening bör huvudmålet för en samlad livsmedelspolitik och därmed också för jordbrukspolitik vara att trygga vårt lands livsmedelsförsörjning såväl i fredstid som under avspärning och krig. Detta bör ske genom en långsiktig och planerad hushållning med de

naturresurser som utnyttjas i jordbruket och under hänsynstagande till miljön. Som likställda delmål under det nyss angivna huvudmålet bör gälla att konsumenterna får tillgång till livsmedel av god kvalitet till rimliga priser och att jordbrukarna får en med andra jämförbara grupper likvärdig standard. Att konsumentmålet och inkomstmålet blir likställda är enligt jordbruksministrernas mening en viktig förutsättning för att jordbrukspolitiken skall kunna mötas med förtroende av både konsumenter och jordbrukare.

Enligt propositionen bör inkomstmålet i första hand avse heltidssysselsatta vid rationellt drivna jordbruksföretag. Som hittills bör det gälla i alla delar av landet. Det är enligt jordbruksministrernas mening angeläget att främja en bättre och mer solidarisk inkomstfördelning mellan olika kategorier jordbrukare. Inte minst gäller detta inkomstfördelningen mellan nyetablerade och äldre jordbrukare. Samtidigt bör en önskvärd rationalisering främjas. Familjejordbruket kommer också framöver att vara den dominerande företagsformen inom ramen för en geografiskt väl differentierad jordbruksproduktion. Jordbruksministern understryker här den roll som jordbruket spelar för sysselsättningen i bygder där det råder brist på andra arbetstillfällen.

För att konsumentmålet skall uppnås krävs att jordbruksproduktionen bedrivs rationellt. En fortlöpande rationalisering av jordbruksnäringen är därför nödvändig. Rationaliseringspolitiken bör liksom hittills syfta till att bygga upp och vidmakthålla effektiva jordbruksföretag. Olika former av samverkan mellan jordbrukare, t. ex. gemensamt utnyttjande av maskiner, som innebär lägre kostnader, liksom sambruk, bör främjas. Konsumentmålet bör också innefatta goda möjligheter att välja mellan livsmedel av olika slag, varför möjligheter till produktutveckling bör tas till vara. Det framhålls att kvalitetskravet givetvis innefattar att livsmedlen är fullgoda ur kost- och näringssynpunkt.

I partimotionerna 272 av Ulf Adelson m. fl. och 280 av Thorbjörn Fälldin m. fl. yrkar moderata samlingspartiet resp. centerpartiet avslag på regeringens förslag i vad avser målen för livsmedelspolitiken.

Enligt den förstnämnda motionen är de jordbrukspolitiska målens formulering en allmän och självklar utgångspunkt för överväganden rörande jordbrukspolitiken och jordbruksprisregleringen. Utan att samstämmighet om dessa mål råder eller att jordbrukets sårbarhet vad gäller effekterna av störningar i tillförseln av produktionsmedel är belyst, går det inte att relatera dagens överproduktion till en önskvärd produktionsvolym för jordbruket. Enligt motionärernas mening kan regeringens proposition för den skull inte ligga till grund för beslut rörande förändringar av jordbrukspolitiken. I motion 280 framhålls att man från centerpartiets sida så länge det inte finns ett samlat livsmedelspolitiskt program som omfattar hela livsmedelskedjan motsätter sig att ändringar görs i de mål, som finns inskrivna i 1977 års beslut om riktlinjer för jordbrukspolitiken. Denna ståndpunkt motiveras också av

att det enligt motionärernas mening saknas ett rimligt beslutsunderlag för ändringar och att ett beslut nu innebär ett föregripande av livsmedelskommitténs arbete. Även i motionerna 271 av Agne Hansson och Gösta Andersson (båda c) och 279 av Gunhild Bolander (c) yrkas avslag på propositionen i nu behandlad del. Motionärerna som representerar regioner där jordbruket spelar en dominerande roll för sysselsättningen, Kalmar resp. Gotlands län, uttrycker oro för att en jordbrukspolitisk inriktning som den i propositionen föreslagna kommer att få negativa konsekvenser särskilt för nyss berörda regioner. Motionärerna yrkar att riksdagen fastställer att nu gällande riktlinjer för jordbrukspolitiken skall gälla oförändrade även fortsättningsvis.

I motion 274 av Börje Stensson m. fl. (fp) ifrågasätts det meningsfulla i att först tilldela livsmedelskommittén ett utredningsuppdrag, som rimligtvis måste innefatta ett ställningstagande i fråga om livsmedelspolitikens huvudmål, för att sedan, innan kommittén ännu lämnat något förslag härom, förelägga riksdagen förslag till beslut. Motionärerna, som finner att propositionens förslag vad gäller målen för livsmedelspolitiken är begränsat så till vida att exempelvis produktionsmålet ej behandlas, har emellertid för sin del ingenting att invända mot den formulering av huvudmålet för en samlad livsmedelspolitik som anges i propositionen och som innebär att vårt lands livsmedelsförsörjning skall tryggas såväl i fredstid som under avspärning och krig. Motionärerna delar också jordbruksministrernas uppfattning att konsumentmålet och inkomst målet bör likställas och att detta är en viktig förutsättning för att jordbrukspolitiken skall mötas med förtroende av både konsumenter och jordbrukare.

Utskottet vill i likhet med jordbruksministern framhålla att de samhällsekonomiska förhållandena i Sverige i hög grad ändrats sedan riksdagen år 1977 fastställde de nu gällande riktlinjerna för jordbrukspolitiken. Ännu i början av 1970-talet rådde i vårt land en relativt god ekonomisk tillväxt och ökande köpkraft. I stort sett rådde balans mellan produktion och konsumtion av jordbruksprodukter. Från slutet av 1970-talet försämrades den ekonomiska situationen. Tillväxten i ekonomin upphörde, vilket i kombination med starka prisökningar medförde att konsumenternas köpkraft minskade. Samtidigt uppkom ett stort budgetunderskott och växande underskott i utlandsaffärerna.

För konsumenterna har utvecklingen inneburit kännbara prishöjningar på livsmedel, bl. a. som en följd av kraftiga kostnadsökningar både inom jordbruket och efterföljande led. Prisökningarna och den minskade köpkraften har lett till att konsumtionen av vissa livsmedel, främst kött och fläsk, har minskat. Samtidigt har produktionen ökat, bl. a. genom att jordbrukarna sökt kompensera en sjunkande lönsamhet med ökade arbetsinsatser och större besättningar. Jordbruket kan därför inte avsätta hela sin produktion inom landet utan måste i allt högre grad sälja produkterna utomlands med ökade exportkostnader som följd.

Inflationen och det höga ränteläget har också vållat ekonomiska problem inom jordbruket. Inte minst gäller detta för nyetablerade jordbrukare.

Som anförs i propositionen visar den utveckling som här beskrivits att 1977 års jordbrukspolitik inte längre fungerar som förutsattes när riksdagsbeslutet fattades. Enligt utskottets mening är det angeläget att inför kommande överväganden rörande den slutliga utformningen av en samlad livsmedelspolitik nu utforma ett övergripande mål för densamma, som klart anger det primära syftet med livsmedelspolitiken. Det är rimligt att riksdagen fattar beslut härom i sådan tid, att det kan ligga till grund för de överläggningar som skall leda fram till beslut om priserna på jordbruksprodukter för tiden efter den 30 juni 1984. Något föregripande av livsmedelskommitténs arbete bör inte ett sådant förfaringsätt innebära.

Utskottet ansluter sig till jordbruksministerns åsikt att huvudmålet för en samlad livsmedelspolitik och därmed också för jordbrukspolitiken bör vara att trygga vårt lands livsmedelsförsörjning såväl i fredstid som under avspärning och krig. Mot denna övergripande målsättning för livsmedelspolitiken har utskottet sålunda inte något att erinra. Likaså delar utskottet uppfattningen att som likställda delmål under det angivna huvudmålet bör gälla att konsumenterna får tillgång till livsmedel av god kvalitet till rimliga priser och att jordbrukarna får en med andra jämförbara grupper likvärdig standard. Att angivna delmål blir likställda är som anges i propositionen en viktig förutsättning för att jordbrukspolitiken skall kunna mötas med förtroende av både konsumenter och jordbrukare. Då utskottet inte heller i övrigt har något att invända mot vad jordbruksministern anfört beträffande målen för livsmedelspolitiken föreslår utskottet att riksdagen godkänner vad i propositionen förordats i förevarande avseende.

Vad här anförts innebär bl. a. att utskottet yrkar avslag på motionerna 271 (c) yrkande 2, 272 (m), 279 (c) i berörda delar samt på motion 280 (c) yrkande 1. Motion 274 yrkande 1 påkallar inte någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Till frågan om överläggningar rörande priserna på jordbruksprodukter efter den 30 juni 1984 återkommer utskottet i nästa avsnitt.

Prisreglering på jordbruksprodukter. Ett av de medel som används för att nå målen för jordbrukspolitiken är jordbruksprisregleringen. Den innebär bl. a. att prisnivån på alla viktigare jordbruksprodukter fastställs av statsmakterna. I 1977 års riksdagsbeslut fastställdes grunderna för den nu gällande jordbruksprisregleringen.

Inför varje s. k. prisregleringsperiod, som brukar omfatta ett eller flera år, beslutar statsmakterna om den närmare utformningen av prisregleringen för perioden. Beslutet gäller bl. a. det s. k. kompensationsystemet, dvs. hur jordbruket under perioden skall få kompensation för ökade kostnader samt hur jordbrukarnas inkomster av eget arbete och eget kapital skall följa inkomstutvecklingen för andra befolkningsgrupper. Kostnadskompensationen gäller förutom jordbruket också den del av livsmedelsindustrin som omfattas av prisregleringen (bl. a. mejerier och slakterier).

Det kompensationsystem som nu tillämpas innebär i huvudsak att jordbrukets kostnadskompensation beräknas utifrån prisutvecklingen för inköpta produktionsmedel enligt ett särskilt index, produktionsmedelsprisindex (PM-index). Ändringar i PM-index multipliceras med jordbrukets kostnader. Uppgifterna om jordbrukets kostnader hämtas från den s. k. normkalkylen, som är en beräkning av hela jordbrukssektorns intäkter och kostnader. Kompensationen för kostnadsökningar inom förädlingsindustrin sker med hänsyn till den faktiska kostnadsutvecklingen. Som utgångspunkt för överläggningarna ligger kostnadskalkyler för berörda branscher.

Jordbruksministern framhåller i propositionen att det är en central uppgift för den ekonomiska politiken att bryta den hittillsvarande inflationsutvecklingen. Detta är av betydelse inte minst för det svenska jordbruket som drabbats av besvärliga problem på grund av den alltför höga inflationen. Ett led i detta arbete är en strävan att så långt som möjligt undvika automatiska indexuppräknningar som kan verka inflationsdrivande. Av vad som anförts i livsmedelskommitténs betänkande och under remissbehandlingen om det nu tillämpade kompensationsystemet framgår att indexsystemet kan medföra problem i olika avseenden. Man framhåller särskilt risken för minskad effektivitet på produktionsmedelsområdet och hänvisar till den stora ägarkoncentrationen på produktionsmedelsmarknaderna.

Med hänvisning till nödvändigheten av att bekämpa inflationen och de risker för en från jordbrukets synpunkt ogynnsam kostnadsutveckling på produktionsmedel som det nuvarande kompensationsystemet kan medföra föreslår jordbruksministern att en annan ordning att kompensera jordbruket för kostnadsökningar prövas för nästa regleringsperiod. I likhet med många remissinstanser förordar han därvid en ordning med obundna överläggningar.

Vid dessa överläggningar bör hänsyn tas till aktuella förhållanden på marknaden, i jordbruket och i samhällsekonomin i övrigt. Det är naturligt att i huvudsak det statistiska underlag som f. n. används kommer att ligga till grund för överläggningarna. Det bör i första hand ankomma på parterna vid prisöverläggningarna att närmare överväga på vilket sätt kostnadskompensationen skall beräknas. Även vid ett obundet system kan det naturligtvis för vissa kostnader tillämpas automatiskt verkande regler.

En utgångspunkt för överläggningarna bör vara de livsmedelspolitiska mål som tidigare förordats.

Överläggningarna om kompensationsen till förädlingsindustrin bör enligt jordbruksministerns mening också ske på ett mera obundet sätt.

Av inkomstmålet följer att jordbrukarna skall ha en med andra jämförbara grupper likvärdig standard. Den hittillsvarande låsningen av jordbrukarnas inkomstföljsamhet till inkomstutvecklingen för de stora löntagarkollektiven är enligt jordbruksministerns mening mindre lämplig, eftersom jordbrukarna inte är löntagare utan egna företagare. Mot denna bakgrund finner han

det motiverat att även överläggningarna om inkomstfölsamheten får ske på ett mera obundet sätt.

När det gäller riktlinjer för prisöverläggningarna anförs i propositionen vidare bl. a. att det är angeläget att prisregleringen för jordbruksprodukter utformas så att den blir ett stöd för strävandena att sänka produktionskostnaderna och anpassa produktionens inriktning till marknadens efterfrågan och inte konserverar förhållandena som motverkar näringens egna ansträngningar i dessa syften.

Angelägenheten av att kunna begränsa jordbrukets nuvarande starka importberoende på produktionsmedelssidan och därigenom minska vår sårbarhet vid en avspärning framstår enligt propositionen redan nu tillräckligt klar för att hänsyn härtill bör tas vid prisöverläggningarna.

Beredskapsmotivet innebär att vi måste trygga livsmedelsförsörjningen i hela landet. Detta innebär att vi måste ha ett starkt och väldifferentierat jordbruk även i Norrland. Prisregleringen bör därför enligt propositionen utformas så att även detta beredskapsmål kan upprätthållas. Vid prisöverläggningarna anses följaktligen särskild hänsyn böra tas till Norrlandsjordbrukets problem.

Prisregleringen bör vidare utformas så att den ger ökat utrymme för en mer solidarisk inkomstfördelning mellan olika kategorier av jordbrukare. Jordbruksministern pekar särskilt på problemen för de jordbrukare som belastas av höga räntekostnader, t. ex. nyetablerade jordbrukare.

Såväl moderata samlingspartiet som centerpartiet vänder sig i sina partimotioner 272 resp. 280 emot de i propositionen förordade ändringarna i kompensationsystemet. Invändningar mot regeringens förslag på denna punkt görs också i motion 271 av Agne Hansson och Gösta Andersson (båda c), 274 av Börje StenSSon m. fl. (fp) och 279 av Gunhild Bolander (c). I den moderata partimotionen anförs att man delar regeringens bedömning på en punkt, nämligen att det är en central uppgift för den ekonomiska politiken att bryta den hittillsvarande inflationsutvecklingen. Detta är av betydelse inte minst för det svenska jordbruket som drabbas av besvärliga problem på grund av den alltför höga inflationen. Denna insikt leder emellertid för moderata samlingspartiets del inte till slutsatsen att inflationen skall begränsas genom att jordbrukets ekonomiska villkor försämrats. När försämringen dessutom avses drabba kostnadskompensationen för de i produktionen insatta produktionsmedlen, över vilka den enskilde jordbrukaren inte råder, inträder ekonomiska försämringar för jordbruket vilka blir mer kännbara än de andra grupper drabbas av.

Enligt motionärernas mening bör livsmedelskommitténs slutliga ställningstagande i dessa och med dessa sammanhängande frågor avvaktas. Att för ett år genomföra så genomgripande förändringar som propositionen föreslår är enligt motionärernas mening inte rimligt, allra minst med hänsyn till jordbrukets känslighet för förändringar i kostnaderna för produktionsmedlen.

I centerns partimotion framhålls att anknytningen till PM-index och löneutvecklingen har gjort det möjligt att träffa överenskommelser om fleråriga prisregleringsperioder. Det har varit till stor fördel för alla parter. Motionärerna finner det anmärkningsvärt att jordbruksministern inte på något sätt anför att jordbruket skall tillerkännas någon kompensation för ökade kapitalkostnader.

I motionen anføres att man inte kan godta ett system som lämnar jordbruket helt utan garantier för att full kompensation för ökade kostnader får tas ut i höjda priser eller på annat sätt. Det gäller såväl producentledet som de led inom förädlingsindustrin som omfattas av jordbruksprisregleringen.

Motionärerna accepterar inte heller att systemet för inkomstföljsamhet rivs upp. En anknytning till löneutvecklingen är i dag enligt motionärernas mening den enda praktiska metod som kan tillämpas för att fortlöpande följa inkomstutvecklingen. När det gäller inkomst- och levnadsstandardnivån kan man med ett par års eftersläpning jämföra med både företagar- och löntagargrupper. För den aktuella utvecklingen finns bara lönestatistik att tillgå.

Enligt motion 274 (fp) är det olämpligt att göra omfattande och provisoriska förändringar av de regler som gäller för överläggningarna om jordbruksprisregleringen medan ännu väsentliga delar av livsmedelskommitténs utredningsarbete återstår. Motionärernas allvarligaste invändning mot propositionen gäller de resonemang som förs kring de s. k. automatiska indexuppräkningsarna. Motionärerna delar departementschefens uppfattning att det är en central uppgift för den ekonomiska politiken att bryta inflationsutvecklingen och att man därför så långt det är möjligt bör undvika automatiska indexuppräkningsarna. Men de finner det anmärkningsvärt att propositionen inte innehåller ens en antydning om att det produktionsmedelsindex som f. n. tillämpas inom jordbruksprisregleringen är av en helt annan art än de index, som t. ex. i avtalen på arbetsmarknaden och inom socialförsäkringssystemet ger garantier för kostnadskompensation. Motionärerna anser att ställningstagandet till ett nytt kompensationsystem bör anstå tills statsmakterna behandlar livsmedelskommitténs slutliga förslag. De yrkar därför avslag på propositionen i denna del.

Även om viss tveksamhet kan anmälas mot att man nu, i avvaktan på ett slutligt ställningstagande om livsmedelspolitiken, tillämpar ett kompensationsystem med fria förhandlingar, kan detta, enligt vad vänsterpartiet kommunisterna i sin partimotion 285 anför, godtas om vissa villkor blir tillgodosedda. Ett villkor är att ett system med fria förhandlingar inte får ge till resultat att framtida ställningstaganden grundade på livsmedelskommitténs bedömningar nu föregrips genom prisregleringens utformning. Därför bör riksdagen ge regeringen till känna vad motionärerna berört angående det föreslagna förhandlingssystemet.

Utskottet får i anslutning härtill anföra följande. Livsmedelskommittén har som redovisats i propositionen gått igenom ett antal tänkbara

kompensationssystem för nästkommande regleringsperiod och preciserat tre som alla kan börja tillämpas redan fr. o. m. den 1 juli 1984.

Utän inbördes rangordning är de tre alternativen följande:

Alt. 1. Nuvarande kompensationssystem,

Alt. 2. Ett kompensationssystem utan automatiskt verkande regler,

Alt. 3. Ett kompensationssystem med begränsade inslag av automatiskt verkande regler.

Kommittén anser att de tre kompensationssystemen ger möjligheter att uppnå de jordbrukspolitiska målen. För att möjliggöra en fri prövning har kommittén valt att lägga fram dessa tre system för statsmakternas ställningstagande utan att lämna förord för något av dem. Som framgår av det föregående förordar jordbruksministern inför kommande prisregleringsperiod en ordning med obundna överläggningar.

Även utskottet finner det vara värt att ta tillvara tillfället att nu pröva en annan ordning än den nuvarande att kompensera jordbruket för kostnadsökningar för nästa regleringsperiod. Som redovisas i propositionen har livsmedelskommittén visserligen inte kunnat konstatera att det nu tillämpade indexsystemet som sådant inneburit att prishöjningarna på jordbrukets produktionsmedel har blivit högre än vad som varit kostnadsmässigt motiverat. Inte heller har det kunnat påvisas att effektivitetsutvecklingen avvikit från den inom andra branscher. Därmed kan emellertid inte uteslutas risken för att de långsiktiga effektivitetssträvandena påverkas av kompensationssystemet och marknadsförhållandena för produktionsmedel. En viss risk för kostnadsövertalning kan också föreligga. Att avgöra om det nu använda kompensationssystemet har påverkat priserna på produktionsmedel i höjande riktning är emellertid enligt kommittén förenat med betydande svårigheter. De faktorer som framför allt medför vissa risker för sådan påverkan är förhållandena på produktionsmedelsmarknaderna med stor ägarkoncentration där jordbrukarna själva också är stora företagsägare.

Mot nu angiven bakgrund finner utskottet ingen anledning till erinran mot vad jordbruksministern anfört såvitt avser kompensation till jordbruket för kostnadsökningar. Även utskottet förordar sålunda att en ordning med obundna överläggningar prövas för den prisregleringsperiod som börjar den 1 juli 1984. Självfallet får inte detta tolkas så att jordbruket inte skall få någon kompensation för ökade kostnader. Som anförs i propositionen kan det naturligtvis även vid ett obundet system för vissa kostnader tillämpas automatiskt verkande regler. Utskottet delar vidare jordbruksministerns uppfattning att också överläggningarna om kompensation till förädlingsindustrin och om jordbrukarnas inkomstfölsamhet bör ske på ett mera obundet sätt.

Det anförda innebär att utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad i propositionen förordats om kompensationssystem i vad gäller prisregleringen för jordbrukets produkter för tiden efter den 30 juni 1984. Motionerna 271

(c) yrkande 2, 272 (m) och 279 (c) avstyrks i berörda delar liksom också motionerna 274 (fp) yrkande 2 och 280 (c) yrkande 2.

Av propositionen framgår att de riktlinjer för prisregleringen som här förordats inte skall ses som en definitiv lösning utan bör gälla i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till förslagen i livsmedelskommitténs kommande slutbetänkande. Detta ställningstagande kommer således inte, såsom befaras i motion 285 (vpk), att föregripas genom ett riksdagsbeslut i enlighet med utskottets förslag. Sistnämnda motion påkallar därför i denna del inte någon särskild åtgärd från riksdagens sida (yrkande 1 a).

Som redovisats i det föregående skall enligt regeringens förslag vid prisöverläggningarna särskild hänsyn tas till Norrlandsjordbrukets problem, bl. a. mot bakgrund av önskemålet att vi skall kunna upprätthålla ett starkt och väldifferentierat jordbruk även i Norrland.

Invändningar riktas mot denna del av propositionen i motioner från samtliga oppositionspartier. I den moderata partimotionen 272 erinras sålunda om att enighet sedan länge rått beträffande skäligheten i att kompensera Norrlandsjordbruket för dess sämre lönsamhet vilket betingas av geografiska och klimatologiska skäl. Stödet har hittills utgått av budgetmedel och uppräknings har gjorts dels relaterat till kostnadsutvecklingen, dels relaterat till produktionens omfattning. Regeringens förslag att uppräknings nu skall beaktas vid jordbruksprisöverläggningarna innebär enligt motionärerna att jordbruket i fortsättningen får stå för denna kostnad, vilket är en ny princip. Motionärerna anser att nu gällande princip skall vara vägledande vid Norrlandsprisstödet finansiering i avvaktan på att livsmedelskommittén slutfört sitt arbete. Enligt motionärernas mening bör förslaget om Norrlandsprisstödet finansiering inom ramen för jordbruksprisregleringen därför avvisas, och de förutsätter att regeringen återkommer till medelsanvisning i budgetpropositionen. I motion 274 (fp) påpekas att regeringens förslag inte är förankrat i livsmedelskommitténs betänkande. Tvärtom kommer kommittén att i sitt fortsatta arbete diskutera förutsättningarna för ett starkt och väldifferentierat jordbruk även i Norrland. I avvaktan på slutbetänkandet bör därför stödet utgå på samma sätt som f. n.

I centerns partimotion 280 framhålls som i sak anmärkningsvärt att ansvaret för den höjning av pristilläggen som är behövlig när det gäller jordbruket i norra Sverige enligt regeringsförslaget vältras över på jordbruket i andra delar av landet. Detta strider enligt motionärerna mot de principer som hittills har gällt för det regionalpolitiskt motiverade stödet till jordbruket i norra Sverige. Motionärerna motsätter sig bestämt att en sammanblandning sker mellan Norrlandsstödet och jordbruksprisregleringen, som innebär att enbart jordbrukarna i andra delar av landet skall avstå pengar till finansieringen av detta stöd. Det påpekas att Norrlandsstödet är en riksangelägenhet och någon annan finansieringsform än över statsbudgeten kan motionärerna inte godta. Motsvarande synpunkter förs

fram i motion 282 av Gunnel Jonäng och Gunnar Björk i Gävle (båda c).

Enligt motion 283 av Martin Olsson m. fl. (c, m, vpk) finns det anledning att påpeka den stora regionalpolitiska betydelse jordbruket har och vad dess produktion betyder som underlag för och sysselsättning i livsmedelsindustrin samt transport- och serviceföretag. Att upprätthålla ett väl fungerande jordbruk i norra Sverige och ett jordbruk som ger sina utövare en skälig arbetsersättning är enligt motionärerna både en rättvisefråga och en regionalpolitisk fråga liksom det är av största betydelse ur beredskapssynpunkt. Även om vårt lands ekonomiska situation är pressad anser motionärerna det vara orimligt att detta skall leda till att Norrlands jordbrukare inte får det prisstöd som det tidigare varit enighet om och som de ansett sig våga kalkylera med att det skulle utgå när de planerat för sin framtid. Inte heller vänsterpartiet kommunisterna kan enligt sin partimotion 285 av Lars Werner m. fl. ansluta sig till regeringens förslag att en uppräknig av det särskilda prisstödet till jordbruket i norra Sverige skall tillgodoses vid prisöverläggningarna, eftersom man inte kan finna några skäl för att nu inordna en del av detta stöd i nämnda överläggningar. För det första har det rått politisk enighet om detta prisstöd och dess betydelse för beredskapsmålet och även dess regionalpolitiska betydelse. För det andra föreligger ett enhälligt antaget förslag från den s. k. Norrlandskommittén om stödet till jordbruket i norra Sverige. Dess betänkande har överlämnats till den tillsatta livsmedelskommittén för vidare utredning och därför skulle det bli att föregripa dess bedömning om man nu skulle företa ändringar i prisstödet finansiering. Det får väl också, anför motionärerna, anses föreligga vissa gränser för vad som är möjligt att finansiera i de kommande prisöverläggningarna.

Synpunkter av motsvarande karaktär förs fram även i motionerna 281 av Börje Hörnlund m. fl. (c, m, fp, vpk) och 286 av Nils G. Åsling (c). Då motionerna emellertid utmynnar i yrkanden om uppräknig av nuvarande prisstöd till jordbruket i norra Sverige, behandlar utskottet senare dessa motioner i anslutning till motsvarande anslag på statsbudgeten för budgetåret 1984/85 (nionde huvudtiteln, punkt C6). Detsamma gäller yrkande 4 i motion 280 (c), yrkandena 1 och 2 i motion 282 (c) samt yrkande 2 i motion 283 (c, m, vpk).

I motion 284 av Åke Selberg m. fl. (s) framhålls att situationen för jordbruket i norra Sverige är i flera avseenden besvärlig. Det är därför nödvändigt att särskilda insatser i avvaktan på livsmedelskommitténs förslag sätts in. Motionärerna påpekar att stöd till jordbruket i norra Sverige f. n. lämnas dels via budgeten, dels via prisregleringen. Det kan av regionalpolitiska skäl finnas anledning att räkna upp anslagen över statsbudgeten till norra Sverige. I så fall krävs emellertid en finansiering av de ytterligare medel som behövs. Motionärerna erinrar om att för tiden efter den 1 juli 1985 livsmedelspolitiska utredningen har att överväga denna fråga. För att klara situationen för jordbruket i norra Sverige bör dock redan nu av

jordbrukspolitiska skäl insatser sätts in, anser motionärerna. Den väg som anges i propositionen möjliggör enligt motionärernas mening att medel för dessa särskilda insatser kan tas fram. Motionen utmynnar i en hemställan att regeringen i de förhandlingsdirektiv som skall lämnas till prisöverläggningarna slår fast att 50 milj. kr. skall anvisas till särskilda insatser i norra Sverige.

Utskottet vill för sin del erinra om att det i jordbrukspolitiken sedan lång tid har ingått regionala stödinsatser med syfte att upprätthålla jordbruksproduktionen i norra Sverige och underlätta de enskilda företagens utveckling. Det regionala stödet till jordbruket i norra Sverige har under de senaste decennierna i huvudsak finansierats med medel över budgeten och utgått i form av prisstöd och investeringsstöd. Stödets utformning och omfattning har ändrats vid ett flertal tillfällen.

Enligt de riktlinjer som f. n. gäller för jordbrukspolitiken bör de som är sysselsatta inom jordbruket i norra Sverige liksom i övriga delar av landet tillförsäkras en ekonomisk och social standard som är likvärdig med den som jämförbara grupper uppnår. Vidare bör en betydande jordbruksproduktion bibehållas i norra Sverige. Dessutom bör jordbruksproduktionen vara geografiskt väl differentierad och bibehållas även i områden med sämre förutsättningar för jordbruksproduktion.

Ett stöd till jordbruket i norra Sverige tillgodoser även andra motiv än dem som här angetts. Som exempel kan nämnas jordbrukets betydelse för sysselsättningen, landskapsvärden, bibehållande av serviceunderlag etc.

Stödet till jordbruket i norra Sverige och då framför allt prisstödet bör som framgår av det sagda ses som ett regionalpolitiskt stöd. Att ta in de beredskapspolitiska resonemangen i prisöverläggningarna strider enligt utskottets uppfattning mot de principer som hittills gällt för det regionalpolitiskt motiverade stödet till jordbruket i norra Sverige. Utskottet delar för sin del deras uppfattning, som hävdar att budgetmedel bör användas för ökade insatser på området enligt nu gällande principer intill dess livsmedelskommittén haft tillfälle att pröva hithörande frågor i ett längre tidsperspektiv. Till frågan om stödets omfattning och närmare utformning under tiden dessförinnan får riksdagen, som framgår av vad ovan anförts, tillfälle att återkomma i samband med innevarande års budgetbehandling.

Vad utskottet nu anfört utesluter självfallet inte att frågor om särskilda insatser för vissa jordbruksföretag liksom hittills tas upp vid prisöverläggningarna.

Utskottet föreslår att riksdagen, såvitt avser stödet till jordbruket i norra Sverige, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motionerna 272 (m) i förevarande del, 274 (fp) yrkande 3, 280 (c) yrkande 3, 282 (c) yrkande 3, 283 (c, m, vpk) yrkande 1, 284 (s) och 285 (vpk) yrkande 2 anfört i anslutning till i propositionen gjorda uttalanden i ämnet.

Det tillfälliga investeringsförbudet inom animalieproduktionen, m. m. F. n. gäller ett tillfälligt förbud mot investeringar inom animalieproduktionen.

Förbudet gäller t. o. m. den 30 juni 1984. I avvaktan på ytterligare erfarenheter av förbudets effekter och överskottssituationens utveckling bör enligt kommittén förbudet tillfälligt förlängas till dess statsmakterna tar ställning till kommitténs samlade förslag. Kommittén anser att nuvarande avvecklingsersättning till vissa mjölkproducenter också bör bibehållas med vissa förändringar som lantbruksstyrelsen och statens jordbruksnämnd föreslagit i skrivelse till regeringen.

Enligt jordbruksministerns mening är det i nuvarande läge angeläget att produktionskapaciteten inom animalieproduktionen inte ökar. Han delar därför kommitténs uppfattning att giltighetstiden för det tillfälliga investeringsförbudet bör förlängas till dess statsmakterna tagit ställning till kommitténs samlade förslag. I enlighet härmed har inom jordbruksdepartementet upprättats ett förslag till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä, dels ändring i samma lag. Ändringen, som avser 1 § i lagen, innebär liksom förlängningen att förbudet gäller intill utgången av juni 1985.

Utskottet har inte något att invända mot vad jordbruksministern anfört och föreslår därför att riksdagen antar det framlagda lagförslaget. Avslagsyrkandena i motionerna 272 (m) och 274 (fp) yrkande 4 avstyrks således. Motion 271 (c) yrkande 1 påkallar inte någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Övrigt. I anslutning till förevarande proposition har i motion 285 (vpk) väckts frågan om att livsmedelssubventionerna bör ökas, i första hand genom att de återförs till den nivå som rådde före den 1 december 1983. Motionärerna anser att riksdagen nu bör ställa sig bakom ett sådant krav.

Utskottet vill erinra om att det ankommer på regeringen att besluta i nämnda fråga. Med hänsyn härtill och då frågan i övrigt inte synes vara av den karaktären att den faller inom ramen för det ärende riksdagen nu har att behandla, avstyrks motionsyrkandet (yrkande 1 b).

Hemställan. Utskottet, som i övrigt inte har något att erinra mot vad i propositionen anförts, hemställer

1. beträffande *målen för livsmedelspolitiken*

a) att riksdagen med avslag på motion 1983/84:271 yrkande 2 i förevarande del, motion 1983/84:272 i förevarande del, motion 1983/84:279 i förevarande del och motion 1983/84:280 yrkande 1 godkänner vad som förordats i propositionen,

b) att riksdagen lämnar motion 1983/84:274 yrkande 1 utan ytterligare åtgärd,

2. beträffande *prisregleringen på jordbruksprodukter*

a) att riksdagen med avslag på motion 1983/84:271 yrkande 2 i förevarande del, motion 1983/84:272 i förevarande del, motion 1983/84:274 yrkande 2, motion 1983/84:279 i förevarande del samt

- motion 1983/84:280 yrkande 2 ävensom med anledning av motion 1983/84:285 yrkande 1 a) godkänner vad i propositionen anförts beträffande systemet för jordbrukets kompensation för kostnadsökningar, m. m.,
- b) att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1983/84:272 i förevarande del, motion 1983/84:274 yrkande 3, motion 1983/84:280 yrkande 3, motion 1983/84:282 yrkande 3, motion 1983/84:283 yrkande 1, motion 1983/84:284 samt motion 1983/84:285 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anförts beträffande hänsynstagandet till Norrlandsjordbrukets problem,
- c) att riksdagen i övrigt godkänner vad i propositionen förordats beträffande överläggningarna om prisregleringen för jordbruksprodukter för tiden efter den 30 juni 1984,
3. beträffande *det tillfälliga investeringsförbudet inom animalieproduktionen, m. m.*
- a) att riksdagen med avslag på motion 1983/84:272 i förevarande del och motion 1983/84:274 yrkande 4 antar till propositionen fogat förslag till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä, dels ändring i samma lag,
- b) att riksdagen lämnar motion 1983/84:271 yrkande 1 utan ytterligare åtgärd,
4. beträffande *livsmedelssubventionerna*
att riksdagen avslår motion 1983/84:285 yrkande 1 b).

Stockholm den 26 januari 1984

På jordbruksutskottets vägnar
EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Håkan Strömberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Grethe Lundblad (s), Ove Karlsson (s), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Margareta Winberg (s), Börje Stensson (fp), John Andersson (vpk), Åke Selberg (s), Jan-Eric Virgin (m), Lennart Brunander (c), Bo Arvidson (m) och Inga-Britt Johansson (s).

Reservationer

1. Målen för jordbrukspolitiken (mom. 1 a)

Einar Larsson (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Jan-Eric Virgin (m), Lennart Brunander (c) och Bo Arvidson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Utskottet vill" och på s. 7 slutar med "ytterligare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening saknar regeringens förslag om de övergripande livsmedelspolitiska målen en klargörande analys av begreppen. Att, såsom sker i propositionen, formulera några allmänna målsättningar för en samlad livsmedelspolitik och som medel för att nå målen anvisa åtgärder enbart inom ramen för jordbrukspolitiken är ologiskt och oacceptabelt. Utan att samstämmighet om dessa mål råder eller att jordbrukets sårbarhet vad gäller effekterna av störningar i tillförseln av produktionsmedel är belyst, går det inte att relatera dagens överproduktion till en önskvärd produktionsvolym för jordbruket. Så länge det inte finns ett samlat livsmedelspolitiskt program som omfattar hela livsmedelskedjan bör enligt utskottets mening inte göras några ändringar i de mål, som finns inskrivna i 1977 års riksdagsbeslut om riktlinjer för jordbrukspolitiken. Denna ståndpunkt motiveras också av att det nu saknas erforderligt beslutsunderlag för sådana ändringar och att ett beslut skulle innebära ett föregripande av livsmedelskommitténs arbete. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att föreliggande proposition i vad avser målen för livsmedelspolitiken inte kan ligga till grund för ett riksdagsbeslut i frågan.

Utskottet avstyrker således propositionen i denna del ävensom motion 274 yrkande 1. Vad här anförts innebär att utskottet biträder de yrkanden om avslag på regeringens förslag i nu nämnda avseende som lagts fram i motionerna 271 (c) yrkande 2, 272 (m), 279 (c) och 280 (c) yrkande 1.

dels utskottets hemställan under 1 a) bort ha följande lydelse:

1. beträffande målen för livsmedelspolitiken

- a) att riksdagen med bifall till motion 1983/84:271 yrkande 2 i förevarande del, motion 1983/84:272 i förevarande del, motion 279 i förevarande del och motion 1983/84:280 yrkande 1 avslår propositionen,

2. Prisregleringen på jordbruksprodukter (mom. 2 a)

Einar Larsson (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Börje Stensson (fp), Jan-Eric Virgin (m), Lennart Brunander (c) och Bo Arvidson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Även utskottet" och på s. 12 slutar med "(yrkande 1 a)" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill fästa uppmärksamheten på att kommittén har haft en osedvanligt kort tid till sitt förfogande för att lösa sina uppgifter. Det torde inte ha varit möjligt för kommittén att tränga in i frågorna på sätt som varit önskvärt.

Av kommitténs betänkande framgår, att det system för prisöverläggningar som hittills använts, i stort sett har fungerat bra i relation till de uppsatta målen. Den uppfattningen delas av såväl kommittén som av den arbetsgrupp som närmare penetrerat frågan. Mot denna bakgrund är det enligt utskottets förmenande inte angeläget att fatta beslut om ändrade riktlinjer för prisöverläggningarna i nu berört avseende. Denna fråga har också nära samband med åtskilliga återstående frågor som livsmedelskommittén har att ta ställning till.

Utskottet vill i sammanhanget framhålla att regeringens ambitioner att undvika genom index styrda automatiska uppräkningsknappast kan kritiseras i och för sig. Härvidlag är det dock viktigt att ta ställning till hur olika index fungerar. Således finns det enligt utskottets mening en klar skillnad mellan de produktionsmedelsindex som har intresse i detta sammanhang och de flesta andra index. Det produktionsmedelsindex som hittills gällt syftar inte till att garantera jordbrukarna vare sig inkomstrygghet eller viss standardnivå. Detta index utgör i stället ett underlag för att beräkna uppkomna kostnadsökningar för olika produktionsmedel i jordbruket såsom handelsgödsel, drivmedel, maskiner m. m.

Av föreliggande redovisning av de tre kompensationsystemen torde framgå att en övergång till ett nytt system inte har en sådan angelägenhetsgrad, att den bör göras under stor brådska och på bristfälligt underlag. Ställningstagandet till kompensationsystemet bör göras i samband med att statsmakterna behandlar kommitténs samlade förslag om livsmedelspolitiken.

Det sagda leder enligt utskottets mening till att riksdagen inte bör godkänna vad i propositionen anförts beträffande systemet för jordbrukets kompensation för kostnadsökningar, m. m. Propositionen liksom motion 285 (vpk) yrkande 1 a avstyrks alltså i denna del. Detta innebär att utskottet biträder avslagsyrkandena i motionerna 271 (c) yrkande 2, 272 (m), 274 (fp) yrkande 2, 279 (c) och 280 (c) yrkande 2.

dels utskottets hemställan under 2 a) bort ha följande lydelse:

2. beträffande *prisregleringen på jordbruksprodukter*

- a) att riksdagen med bifall till motion 1983/84:271 yrkande 2 i förevarande del, motion 1983/84:272 i förevarande del, motion 1983/84:274 yrkande 2, motion 1983/84:279 i förevarande del och motion 1983/84:280 yrkande 2 samt med avslag på motion 1983/84:285 yrkande 1 a) avslår propositionen i vad avser systemet för jordbrukets kompensation för kostnadsökningar, m. m.,

3. Det tillfälliga investeringsförbudet inom animalieproduktionen, m. m. (mom. 3)

Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Börje Stensson (fp), Jan-Eric Virgin (m) och Bo Arvidson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer dock i de i motionerna 272 (m) och 274 (fp) framförda principiella invändningarna mot propositionen i denna del. I och för sig har utskottet förståelse för den oro som framförts beträffande överskott inom animalieproduktionen. Utskottet kan dock inte ställa sig bakom den metod för produktionsdämpande åtgärder som anvisas. Det förra året införda investeringsförbudet synes ha haft ringa verkan i det korta perspektivet. Den rådande regleringen är nu avsedd att gälla under ytterligare ett år.

Utskottet menar att initiativ för mera rationell produktion till såväl producenternas som konsumenternas bästa skulle hållas tillbaka om regeringens förslag genomförs. Framtidstron inom jordbruket skulle ytterligare rubbas.

Enligt utskottets mening är det angeläget att jordbruket i stället kan möta överskottsproduktionen med åtgärder av annan typ, såsom ökad odling av proteinrika grödor och grödor för energigändamål samt exportsatsningar på högförädlade livsmedel.

Med stöd av den inställning som utskottet här redovisat förordar utskottet att riksdagen avslår det i propositionen framlagda lagförslaget. Detta innebär att utskottet tillstyrker motsvarande delar i motionerna 272 (m) och 274 (fp) yrkande 4 och avstyrker motion 271 (c) yrkande 1.

dels utskottets hemställan under 3) bort ha följande lydelse:

3. beträffande *det tillfälliga investeringsförbudet inom animalieproduktionen, m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1983/84:272 i förevarande del och motion 1983/84:274 yrkande 4 samt med avslag på motion 1983/84:271 yrkande 1 avslår till propositionen fogat förslag till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1983:147) om förbud under viss tid mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä, dels ändring i samma lag.

Särskilda yttranden

1. Uppräkning av Norrlandsstödet (mom. 2 b)

Arne Andersson i Ljung, Hans Wachtmeister, Jan-Eric Virgin och Bo Arvidson (alla m) anför:

I moderata samlingspartiets partimotion 272 framfördes, förutom den

principiellt betingade synpunkten, att Norrlandsstödet skulle uppräknas med budgetmedel, att regeringen skulle återkomma med medelsansvisning i budgetpropositionen. Tidsfaktorn har omöjliggjort detta. Vi anser fortfarande att regeringen bör ta initiativ beträffande beloppets storlek. Den har tillfälle att återkomma till frågan i särskild proposition eller i samband med anslagsäskanden på tilläggsbudget III.

Trots vår nu redovisade inställning i frågan har vi inte i utskottet velat invända emot att frågan om beloppets storlek skall behandlas i ordinarie budgetsammanhang. Motioner, väckta med anledning av propositionen, kan då prövas tillsammans med under allmänna motionstiden lämnade förslag.

2. Livsmedelssubventionerna (mom. 4)

John Andersson (vpk) anför:

Med anledning av proposition 1983/84:76 om vissa livsmedelspolitiska frågor har vpk aktualiserat en viktig fråga för såväl konsumenter som producenter, nämligen livsmedelssubventionerna. Här anser vi att livsmedelssubventionerna i första hand bör återföras till den nivå som rådde före den 1 december 1983 och att riksdagen nu bör ställa sig bakom ett sådant krav. Utskottsmajoriteten avstyrker detta motionskrav med att det ankommer på regeringen att besluta i nämnda fråga och att frågan i övrigt inte synes vara av den karaktären att den faller inom ramen för det ärende riksdagen nu har att behandla.

Eftersom vpk i motioner med anledning av budgetpropositionen yrkat på ändring i anslaget till livsmedelssubventionerna avstår jag vid detta tillfälle från att reservera mig utan nöjer mig med detta särskilda yttrande.